

HOMOSZEXUÁLIS UTALÁSOK A TIMÁR VIRGIL FIÁ-BAN

A kiindulópont

Tamás Attila szerint (1982) Babits kisregénye erkölcsi és lélektani problematikájú, ahogy egy pap tanár az apaságért küzd. Sipos Lajos szerint A Timár Virgil fiának központjában a mindent kitöltő istenélmény megélése áll. Ez az élmény azonban fokozatosan háttérbe szorul, majd újra megjelenik. A legteljesebben ontológiai jellegű tehát az alkotás. A rendtársakat mindig a világi örömhöz való viszonyuk, gesztusaik jellemzik, míg Timárt gondolatai, eszméi, céljai jelenítik meg.

Timár ugyanis mindenképp „igazi szerzetes” ill. ahogy az első jelenetben olvashatjuk: „legjobb tanár”-nak nevezik. A tanítványok iránti általános szeretet átváltozik egyetlen diák iránt megnyilvánuló személyes szeretetté. A konfliktus onnan fakad, hogy a szerzetes életében megjelenik a világ, a szerzetesi élete átalakul. „A fiai... – gondolta föl s alá sétálgatva a padsorok között. – És mégis mennyire nem ismeri őket!” Ezek a sorok utalhatnak Babits tanári szerepére is, a Keresztül-kasul az életemen fogarasi fejezetére, ahol Ovidius a Fekete-tenger partján szükségesnek tartja elmondani, hogy a száműzetése mellett mennyire szerette az ottani vad fiúkat. (Rónay: 1979). Timár kilép zárt, harmonikus világából, ekkor megy el legkedvesebb diákjához, a rossz hírű anyjával együtt élő Vágner fiúhoz. Élete már a látogatás gondolatára is megváltozott. Előjöttek az „ifjúság kísérte”, az „ösi [...] ellenség”, az asszony is. Timárban a tanítvány iránt érzett személytelen szeretet lassan apai szeretetté alakult. Eleinte kötelező papi szeretetérzés ébredt fel benne, majd ez átváltozott a valakihez tartozás eszményi élményévé. Kérdés, hogy ez a szeretet átlényegült-e szerelemmé? (Sipos: 2002) Ennek megválaszolását tűztem ki célul, s tanulmányomban a műben előforduló homoszexuális utalásokra kívánok kitérni.

A mű intertextuális vonatkozásai

A mű intertextualitását vizsgálva csak azokat emeltem ki, amelyek szorosan kapcsolódnak témámhoz. Sipost idézve „Ez a mű ugyanis, Bahtyinnal szólva, szintén más szövegek bekebelezésével és transzformációjával jött létre.” Sipos szerint Timár Virgil viselkedése Goethét idézi: ezt a kort „életünk közepén” túli időnek nevezi. Goethe

szerint a nevelés ösztöne, a lélek fajfenntartásának ösztöne. Ugyanez jellemzi Vitényit is, akinek vonzalma ébred a fiatal lányok és fiúk iránt. Vitényi Bibliából vett idézetei azonban felszínesek, közhelyek.

Timár védőszentjének, Vergiliusnak művét olvassa legszívesebben. Egyes sorok az apa–fiú viszonyra utalnak, itt említendő Aeneas és fiának többszöri megjelenése a szövegben, illetve a szerelem megjelenése Didó megismerésével kapcsolatosan. Vergilius művének értelmezése szerint, aki felcseréli Isten szeretetét egy halandóéval, elveszíti az üdvösséget. Ezt az utat járja be Timár is (nem véletlen a Virgil–Vergilius analógia), aki a „szeretet szerette”, utalva Szent Ágoston Vallomásaira.

Timár viszonya a nőkhöz

Timár lelkének bemutatása olykor serdülőkorát idézik fel, elsősorban biológiai utalásokkal: „Különös emlékek kezdtek lelkébe tolongni... Azt hitte, régen elfeledte őket, maga is meg volt lepetve, hogy emlékszik rájuk... Szavak támadtak föl, amiket szeminarista társaitól hallott – a közös dormitórium fülledt homályában, hol a serdülés tikkadt vihogásai és ijedt imái rezzentek ki olykor a paplanok alól –, szavak, amikre akkor nem is figyelt, akarva nem figyelt, amiket mégis olyan jól megjegyzett. Félig értett és tulajdonképpen egészen ártatlan célzások, most már tudta ártatlanságukat, de akkor... akkor nem látszottak ily ártatlanoknak. Akkor mögöttük kísértett az ifjúság minden kísértete.”

Az asszony szó megjelenése Timárnál negatív értékű. Nyugtót nem hagyó ellenségként, mindenütt jelenvaló rémként jelenik meg.

„Ó, az Asszony! – Timár Virgil életében alig játszott szerepet ez a lény. Az anyját nem ismerte, hideg üvegből szívta ő a tejet, s egy lapos mellű, csontos néember vigyázott rá később, néember csak és nem nő, félig munkás, félig cseléd az apjánál, egy valóságos nem nélküli paraszt.”

Tehát anyai minta sohasem létezett számára; aki vigyázott rá, az pedig férfias volt. Babits aprólékos lélekábrázolása Freud munkásságát idézik. Megtudjuk, hogy nőket szinte csak szentképeken látott, s miután felelevenedtek emlékezetében a könyvekből ismert nők, valamint szerzetes társainak pletykái, csipkelődési a nőkről, a következő sorokat olvashatjuk.

„És a maga asszonytalan életére gondolt...” „Oly tapasztalatlan volt ő a világban! Életről, szerelemről, rossz nőkről olyan naiv fogalmi voltak – maga is érezte!”

Vérbeli nő sohasem jelenik meg Timár gondolataiban, kizárólag szüzek, hősnők alakjában gondol rájuk. Egy kivétellel találkozunk: mikor Pistát hazaviszi magához, a

fiú szépsége anyjának arcát juttatja eszébe. (Rónay László: 1979)

A leírásokban olvasható, hogy Timárnak tetszenek Pista vonásai, viszont itt kétértelműséggel találkozunk, hiszen mikor ezt Babits leírja, rögvest hozzá is teszi, hogy ennek fő oka, hogy anyjának szép vonásait örökölte, mintegy megnőiesítve a fiút. Ezáltal történik utalás a homoszexualitásra és a nő felé irányuló vonzalomra egyaránt.

A fiú anyja épp ellenkezője azoknak, akikről Timár olvasott. A könnyűvérű nő betegen feküdt otthon, mikor Timár meglátogatta. A köztük kialakult viszonyban Timár tanári és papi szerepben van önmaga előtt is, míg nem hazudnia kell Pistának, hogy megnyugtassa azzal, hogy anyja meggyónt.

„csak egy száraz, papi kérdés jött ki az ajakán”

„Timár hebegett valamit, hogy ez kötelessége”

„Maga végre is pap...,”

„Úgy-e, tanár úr, lesz rá gondja, fogja őt gyámolítani egy kicsit?...,”

„... És köszönöm a jóságát a fiamhoz!”

„És mondjuk majd neki, hogy meggyóntam: jó?”

A fent kiemelt idézetek után viszont Pista iránti érzései kerekednek felül: „És úgy érezte, hogy most még sokkal jobban szereti Pistát, mint azelőtt.”

Az 1. rész

Tanítvány és tanítványok szeretete

A bevezető leírásban a ciszterciákat mutatja be a szerző: „A ciszterciák előkelő rend, mondhatnám gögös rend: nem olyan, mint a mizerikordiánusok vagy a ferencesek. Messze külvárosokban tett beteglátogatás, rossz hírű utcák levegője, rosszszagú lakások piszka, előttük ismeretlen. Könyvek között vagy úri társaságban élnek, a szünidőket külföldi utazással töltik, gazdag földjeik vannak s pincéikben kitűnő boraik. Nyugalom és kényelem vezeti életüket.”

Bonyodalmat az okoz, hogy rendelet érkezik a direktortól, mi szerint vizitálni kellene a tanítványoknál. Viszont a szövegből kiderül az is, hogy csak azoknál a családoknál kell látogatást tenni, ahol kellőképp szükséges. Ilyen szempontból Pistánál szükséges vizitálni, hiszen rossz körülmények között él. A szerzetesek többsége nem örül a vizit lehetőségének, s ennek hangot is adnak. Érdekes, hogy itt még csak egy nem kötelező látogatásról van szó, Timárban viszont hosszabb távú célok fogalmazódnak meg. A következő idézetek Timár jövőképét mutatják be.

„Oly tapasztalatlan volt ő a világban! Életről,

szerelemről, rossz nőkről olyan naiv fogalmi voltak – maga is érezte! Hogyan legyen ő nevelője, életbe vezetője ilyen nagy, majdnem felnőtt fiúknak, ki sokkal kevesebbet látott az életből, mint azok?”

Timár érzései Pista iránt először itt jelentek meg, előszörban tanári szerepben, hozzátéve, hogy kiemelten kedveli Pistát. Rónay szerelmi idilleknek nevezte későbbi találkozásukat.

„Most mégis elhatározta, hogy elmegy a Vágner fiú lakására, s ez az elhatározás egy kellemetlen feladat előtte állásával nehezedett rá.” „Elhatározta, maga sem tudta miért. Szerette ezt a fiút, az áhítatos tiszteletet okos gyermekszemeiben, egész lényének friss és szabad fürgeségét”, „Kevés emberi viszony van, mely gazdagabb érzelmeket fejtene ki a naiv lélekből, mint a tanár és tanítvány viszonya.”

A tanár és diák viszonyát idealista utalások által ismerjük meg: „Timár eltűnődve nézett utána.” „Úgy tűnt föl neki, mintha csak addig élne az, amíg ő látja.” Folyton jelen van a tanítvány, de egyúttal a tanítványok szeretete is, így Babits kiemeli Pista személyét és felé irányuló szeretetét Timártól, de ellensúlyozza azzal, hogy a pap a többieket is szereti. Erre utalnak a következő sorok:

„Tanítványait magához tartozóknak érezte, mintha örökre hozzá volnának kapcsolva azokkal a lélekdarabokkal, amiket nekik adott. (Hisz másoknak sem adott lelkéből, mint nekik!) És érzékeny, naiv prűderiáját épp úgy bántotta a kétes származás és környezet, melyből legjobb tanítványa kinőtt, mintha neki magának volna valami folt az életében, valami szégyelnivaló disszonancia.”

Ha a szöveg egészének értelmezését vesszük alapul, ez az első utalás, ami a homoszexualitáshoz kapcsolható, természetesen úgy, hogy a regény végén található utalásokkal állítjuk összefüggésbe, ezeket viszont nem előlegezem még meg.

Az apai érzések felülkerekedése

Az első részben a papi szerepvállalás mellett fokozatosan erősödnek az apai érzések. Erre utalnak az alább kiemelt sorok:

„Először érezte életében, hogy van valaki, egy kedves és gyengébb lény, aki rá támaszkodik, a szeretet önzésével, akinek ő immár valakije”,

„Fiúi érzés volt ez, s Timárban felébredtette az apai érzést”,

„Úgy érezte, mintha valamit nem teljesített volna: hogy még egyszer el kellene menni, papi kötelességből, a Stirling-házba”,

„Ó micsoda pap ő?”,

„Valami megnyugtató érzés volt ez, hogy nincsen többé egyedül; úgy érezte magát, mint egy családfő.”

„Timár izgatott, boldog gondoskodással vette körül”

Amellett, hogy Timár már-már megkérdőjelezi ön-maga papi mivoltát, büntudata is támad, hiszen nem tud senki arról, hogy magához vitte a fiút. Ezzel állhat összefüggésben, hogy vasárnap Vergiliust olvasott, amelyben bilincsek, kötöttségek leveréséről; Aeneasról és kisfiáról van szó.

A 2. rész

Isten szeretete már kevés

Timár magához vette a fiút, s ezt mindenki nemes jó cselekedetnek tartotta, igazi példás papi cselekedetnek. Közben eltemették Linát, Pistát elhelyezték rokonainál, Timárban pedig egyre felerősödött a szeretet érzése, s fiának tekintette a gyermeket. Az alábbi sorok látszatra az előbbi gondolatot erősítik meg, viszont Timár szemszögéből egyre szorosabb viszonyról van szó, Babits pedig intimebb szavakat használ a szövegben (pl. szemérmét, mezteleníténé, szenvedélyes, kielégüléseit, intim). Mint olvasható, ez az érzelmi viszony szinte már tiltott a rend életében –mondhatni Timár nem tesz eleget papi kötelességének, túl közel akar kerülni a fiúhoz.

„Kissé elcsuklott a tanár szava; mert a cisztercita iskolák minden hagyománya tiltá, ekkora melegséget árulni el egy diákkal szemben, kit a fegyelem kimért távolában illendő tartani. De tiltotta Timár természetes zárkózottsága is; majdnem úgy érezte, mintha lelke szemérmét mezteleníténé meg...”

„Timár szenvedélyes tanár volt, és tanári hiúságának nagy kielégüléseit várta ettől az intim tanítástól.”

„Most már kívánta az életet, a hangot, mely Pistáról és szegény anyjáról fog beszélni neki”

Babits magyarázatot is ad e szeretet kialakulására is: „Az ember, ha már nem fiatal, az Istennel együtt sem elég többé önmagának. Timárban földerengett az élet titkos igazsága: hogy csak az él igazán, aki másért él. A szeretet az Isten grádicsa.”

Vagyis Isten szeretete kevés ahhoz, hogy az ember igazán tudja, mit jelent élni. Az egyház törvénye szembe kerül a biológia törvényével, hisz az embernek szüksége, hogy legyen valakije, s ne önmegtartóztatásban éljen. Kétértelmű viszont, hogy az apa–fiú viszonyra vagy a homoszexualitásra akart-e utalni az író.

Timár nevelése

„A tanteremben mindig óvatosan tartotta a régi távolságot: ott soha egy bizalmasabb szót sem váltottak.

Száraz, tanári rendelkezéssel rendelte őt néha magához, a többiek előtt, pontos terminusra.” Egyes epizódokban egyértelműen a tanári szerep a hangsúlyos, viszont egyes részekben –amikor Timár belső, lelki vívódásainak vagyunk tanúi – nem tekinthetünk rá nevelőként, inkább izgatott férfiként jelenik meg előttünk. Amikor Timár várja a fiút az iskolában, olyan gondolatokkal találkozunk, melyek a féltékenység, az aggodalom jeleit juttatják eszünkbe.

„Elkésett... jönni fog még...”

„De mi lehet az oka Pista elmaradásának?”

„Nem bírta ki tovább. Érezte, hogy nem fog nyugodtan aludni, ha el nem megy Bögöziékhez és meg nem tudja az elmaradás okát.”

S mint kiderült: „Pistát Emmával, a kis bakfissal sakkozva találta: kissé meg volt hűlve, azért nem eresztették ki az esős időben. A fiú boldog volt és büszke a neki szóló látogatás miatt.”

A kiemelt részek arra emlékeztetnek, mikor egy szerelmes pár egyik tagja vár, de valami miatt a másik nem jelent meg. Nyugalanság lesz ilyenkor úrrá az emberen, s kíváncsiság, hogy mi történhetett a másikkal. A válasz itt is, mint a szövegben oly sokszor: félreérthető és kétértelmű.

Egyes részletek viszont újból az apa–fiú viszonyt teszik a szöveg fő szervezőelemévé.

„S Timár látta a fiát, folytatóját; múlt az idő s a tanítvány egyre többet ígért... Amit ő gyűjtött, azt ez a gyermek készen és korán megkapva, új és nagyszerű célokra fogja értékesíteni. A tudomány embere lesz talán: büszkesége a rendnek, mely nevelte, az egész hazának... Pista rajongott a tudományért, mindenért rajongott”

A nevelés, mint a szöveg egyik kulcsszava elsősorban nem a tanári mesterséghez kapcsolható, hanem a család jelentésköréhez:

„Oh a nevelés gyönyörűsége, a tanítványnak a mesteren csüggő, áhítatos, ígérő szemei!”

„Az ő fia”,

„az ő nevelése”

A kisebb epizódok is az apa–fiú kapcsolatot erősítik meg: Timár és Pista egy összenézésből megértik egymást, ha a lány, Emma ott van köztük. Mikor Pista beteg lett, Timár arra gondolt, hogy „csak hogy éljen s egészséges legyen”. Utóbbi már-már közhelyesült kívánsága a szülőknek.

Közben sokan azt beszéltek, hogy ő a valódi apja a gyerekeknek, ami jól is esett neki. Nyárra utazást tervezett a fiúval, csak Pista éltette, úgy érzi, igazán él.

A 3. rész Az ítélet

A harmadik részben ismerjük meg Vitényit, aki szintén öregedő stádiumában volt, s csak erős erotika, újdonság tudta kiragadni fásultságából. E tekintetben hasonló tehát Timárhoz, viszont ő az az író, aki újat alkot, akit elítélnek felfogása miatt; elsősorban a lázadók írója.

Biológiailag hasonló utat jár be, mint Timár. Vitényinél is megjelenik a kettősség: az apai szeretet vágya és a liliomtiprásé is: „És mióta a feleségének még viruló fiatalsága eltűnt a szeméből, azt vette észre, hogy szinte beteges érdeklődést érez a fiatalság iránt – mindkét nembeli fiatalság iránt. Megfigyelte a fiatalok mozgólatait, szavait, naivságát; és gyönyörködött benne. Bizonyosan nemi okai vannak ennek is: minden érzelemnek, minden vonzalomnak nemi okai vannak. Az öregkor kezdete ez, igen, a liliomtiprás vágya, kezdődő homoszexualitás talán... Vagy egyszerűen csak a családtalan embernek érzése, valami állandóan elvetélt apai érzés? De hiszen a családi, az apai érzéseknek is nemi alapjuk van: ez az Oedipus-komplexum. Apa és fiú szerelmesek és vágytársak egyszerre... Minden titkos és bűnösnek sejtett érdeklődése az ifjúság iránt, talán egy ilyen, freudi, gyermek utáni vágy.” „Elgondolta, mi lenne, hogyha fia volna.” „Milyen különös, új érzés lenne valóban, ha neki fia volna”

Vitényi első találkozásakor Pistát így szólítja meg: „Örülök, hogy láthatom, fiam – mondta, külön kiélvezve a »fiam« szó pózát. – Az édesanyjának nagyon jó barátja voltam...” Később felkeresi Timárt, akit atyaságnak, tisztelendő atyámnak, jó pedagógusnak hív. A szerep és személyiség itt konfliktusba kerül, hiszen Pista esetében Timár már nemcsak tanárnak tartja magát, viszont papi szerepéből nem léphet ki. Akaratlanul azonban elárulja magát, hisz Pista igazi neve Vilmos, s apjái is, s ezek után hangja remeg, akadozva beszél. Ekkor Vitényi a következőre gondolt: „Hiszen ez a pap szerelmes abba a fiúba – gondolta és tetszett neki ez a gondolat. – »Ez a szerzetesi tisztaság« – vigyorgott magában.” Ha Vitényi következtetéséből indulunk ki, akkor a korábban leírt műbeli kétértelműség itt egyértelművé válik, s a pap homoszexuális beállítottsága tényként közölt. Viszont más oldalról megközelítve: Vitényi bibliai idézetei, tudományossága felszínes, miért kellene elhinnünk azt, amit ő gondol?

„a Szerelmet szerettem”

Pista szereti Timárt, de nem tartja elég férfiasnak; választania kell: „Senkinek sincs joga hozzám, csak

magamnak!” Rónay (1979) szerint ahogy telnek az évek, inkább csak hálás Timárnak, s kevésbé hangsúlyos a szeretet érzete.

Timárban a tanári-papi szerep eltűnik, először mint apa gondol a fiúra: mennyi mindent mutatott volna neki, majd mint szerelmes férfi jelenik meg: erre utal az a sor, mikor a Bögözi lány pillantását érezte magán. Szégyellte és megalázzottnak tartotta magát. „Emberi méltóságát veszítette el ekkor.” Miért írta ezt Babits? Az utalás vonatkozhat arra, hogy a lány sejtette, Timár szerelmes a fiúba; de jelentheti azt is, hogy egy pap, egy szerzetes nem kötődhet ennyire földi dolgokhoz, neki Isten szeretetét kell az első helyre tenni.

Pista döntött, s elment, míg Timár újra Isten szeretetét keresi: „Még nem szerettem, nem tudtam, hogy mit kell szeretni; és szerettem volna szeretni: a Szerelmet szerettem: kerestem, mit szeressek...”, „Most következik az igazi, az egyetlen szerelem: az Isten szerelme...”

Ezek a szavak Vitényi ítéletét erősítik meg, hiszen a szerelem Pistához fűzte a tanárt. A sorok értelmezése azonban elkanyarodhat eddigi feltevéseimtől: ez alapján arról kell szólnom, hogy Timár valójában nem Pistába volt szerelemes, nem egy tanítványába, s nem magába a fiúba. Magát az érzést szerette, azt, hogy kötődik valakihez, s ilyen szempontból mindegy az, hogy az illető milyen nemű. Valójában soha sem érzett senki iránt: anyját nem ismerte, nőket szinte nem is látott, barátai sem voltak, csak rendtársak és Isten. Ezt az „érzéketlen” rendet borította fel az a változás, hogy tanítója és törődője lehetett valakinek: bár feladatként indult a vizit, mégsem hivatása, hanem saját érzése alakította ki viszonyát a fiúhoz.

Az ösztönöket nem lehet irányítani, hisz az ember társas lény, s szüksége van emberi kapcsolatokra, s magára a szeretetre. A homoszexualitás kialakulásának oka maga a szeretetelenség. Ezt bizonyítja, hogy Timár Pistához fűződő szeretete egy ártatlan fiú (még csak nem is kamasz) szerelmére hasonlít, melyben a testiség meg sem jelenik.

A szeretet hiányának következményeiről a fenti bekezdésekben már szót ejtettem. A hiány fogalmát azonban másképp is vizsgálhatjuk. A kapcsolatokat megfordítva és visszahelyezve a regény történetébe még egy érdekességre kívánok ezáltal kitérni: Ha arra keressük a választ, hogy ki az, aki hiányként jelenik meg a szövegben, arra válaszunk: az „apa”; ez a közös Timárban és Pistában. Apjuk nélkül nőttek fel.

Egy idézet Timár vágyát megközelítve: „Oly szívesen lett volna meleg és apai, gyengéd, vigasztaló!... De akadályozta a tanári volta.”

Ugyanez Pistára vonatkoztatva: Most úgy tűnt föl neki Virgil mint egy szabadító, egy apai felnőt, aki csak jön, szól, és már meg van oldva a gyermek szörnyű dilemmája.”

A fenti sorokból következtetve: Timár apjára nem találunk utalást a szövegben, nem is létezett számára; azért, hogy a pap törődik Pistával, mintha azt pótolná, amit ő nem kapott meg gyerekkorában: az apai szeretetet.

Más közelítésben viszont: miért ne tekinthetnénk Timárra és Pistára mint testvérekre? Egy idősebb testvér (Timár), vigyáz öccsére (Pista), aki még önállóan, esendő, s egyiküknek sincs családja, szinte sorstársak lettek. Ezen kérdéskör kifejtése megint csak újabb feltevésekkel állítana szembe minket, s elsősorban (itt is) pszichológiai, lélektani vizsgálatokat kellene elvégeznünk.

Összegzés

A művészi alkotások kétféleképpen tükrözhetik a homoszexualitást: egyes művekben homoerotikus vonásokat észlelhetünk, mások célja pedig kizárólag a homoszexualitás ábrázolása. Eszenyi Miklóssal egyetértve viszonylag lényegtelen az alkotó szexuális beállítottsága, bár a „más” beállítottságú szerzőknél gyakrabban előfordul a homoerotikus téma.

Ha Timárt homoszexuális hajlamú szereplőként interpretáljuk, akkor értelmezhetjük-e másképp a Babits Mihályról kialakított képünket? Az erre utaló feljegyzések megint csak elenyészők. „Órákon át voltak kettesben együtt, Babits Mihály azonban tartózkodóan viselkedett. Később emiatt terjesztette Csinszka róla a homoszexualitás gyanúját, ő pedig férjhez ment Márffy Ödön festőhöz.” (Czeizel) E kérdés körülménye természetesen egy másik tanulmány esetleges témája lehetne, hozzátéve, hogy Babits homoszexuális érintettségére nincs megapozott feltevés.

„Az öregkor kezdete ez, igen, a liliomtiprás vágya, kezdődő homoszexualitás talán” –írta Babits a szövegben. A kifejezés vaglyagosságot mutat: egyrészt az „igennek” ténymegerősítő szerepe van, másrészt még „csak” kezdődő, kialakulófélben lévő, vagyis nem teljes ez a homoszexualitás, ami ráadásul kiegészül a 'talán' módosítószóval. A mű szerep (tanár, pap, apai, szerelmes) – személyiség értelmezése egyértelműen polifón. Timár homoszexuális hajlama tovább színesíti a mű jelentésmezét. A mű annak tanúsítványa is, hogy az „igazi lélettől” való elzárkózás, az érzelmek elfojtása más érzelmeket kell hogy felszínre hozzon.

Az általános iskolai és középiskolai oktatásban kizárólag a heteroszexualitás jelenik meg, a homoszexualitás

tabutéma. Ez jellemző a szexuális felvilágosító órákra, az egészségneveléssel kapcsolatos tanórákra és mindegyik tantárgyra, így a magyar irodalomra is. (Takács: 2007)

Felmerül azonban a kérdés: az elemzett mű tanítható-e középiskolások számára a homoszexuális jelzések figyelembevételével, hiszen a mű jelentésképződéséhez kiemelten hozzájárulnak a homoszexualitásra utaló elemek. A jelenlegi tankönyvek elsősorban lélektani regényként minősítik a művet, melyben egy pap tanár felkarol egy árva fiút, gondját viseli, s apai érzéseket táplál iránta. Véleményem szerint a diákok életkori sajátosságai megengednék, hogy a „mátság” szempontjából is tanítható legyen a kisregény, hozzátéve, hogy lehetnek kivételek, s bizonyos osztályokban el kell tekinteni az ez irányú műértelmezéstől. (Kell egy bizonyos érettség a mű ez irányú megközelítéséhez, de irodalom fakultációs csoportoknak mindenképp javasolom.)

Timár önreflexiói révén, ég és föld ellentéte mentén, isteni szeretet–világi szerelem kontrasztjában mindenki maga értelmezheti, hogy az apa és tanár szerep megvalósítása, akarása mellett a főszereplőre mennyire lehetnek igazak a homoszexuális jellegű utalások. Ez lehetőséget teremt az osztályon belüli egyéni véleményalkotásra, érvelések létrehozásához. A mű több szempontú értelmezése irányadó a tekintetben, hogy a tanulók hétköznapjaiban a homoszexualitás fogalma ne „csak” mint gúny tárgya, diszkrimináció vagy média által közvetített divatjelenségként szerepeljen. A mű középiskolai értelmezése azonban mégsem a homoszexualitás megértéséhez, elfogadásához (vagy épp ellenkezőjéhez) járulna hozzá, hanem a világról alkotott elképzeléseink, fogalmaink több irányú megközelítését segitene.

IRODALOM

Czeizel Endre: Babits Mihály „szerelmei” és családi élete, http://www.centauri.hu/oldalok/vendegiszoveg_files/czeizel.htm

Eszenyi Miklós: Homoszexualitás és művészet, *Férfi a férfival, nő a nővel* – 2006–8, <http://www.interpressmagazin.hu/>

Rónay László: Fordulat Babits prózájában, In: *Valóság és varázslat*, szerk. Kabdebó Lóránt, A Petőfi Irodalmi Múzeum és a Népművelési Propaganda Iroda közös kiadványa, 1979, Bp., 177–187.

Sipos Lajos: Szövegépítés és szövegalkotás Babits Mihály Timár Virgil fia című alkotásában, <http://www.vigilia.hu/2002/6/sipos.html>

Tamás Attila: Babits Mihály, In: *A magyar irodalom története*, Szerk. Klaniczay Tibor, Kossuth, 1982